

Niezwykłe znalezisko w lasach koło Zawoi upamiętniające Powstanie Warszawskie. Kraków uczci 80. rocznicę wybuchu powstania

[Anna Piątkowska](#)

31 lipca 2024, 15:41

Krzysztof Pacyga, syn autora wykutego w kamieniu wiersza o Powstaniu Warszawskim podczas konferencji prasowej w Muzeum AK Wojciech Matusik

Na górskim zboczu w małopolskiej Skawicy miejscowy nastolatek Józef Pacyga wykuł w kamieniu wiersz poświęcony Powstaniu Warszawskiemu. Powstałe w 1947 r. naskalne dzieło przez niemal 80 lat znane było jedynie nielicznym. Dzięki staraniom Muzeum Armii Krajowej zostanie przywrócone społecznej pamięci.

Trudno dziś dociec, co kierowało kilkunastoletnim mieszkańcem Skawicy koło Zawoi, kiedy na leśnych skałach wykuwał patriotyczne napisy. Wpływ miało zapewne patriotyczne wychowanie, jakie odebrał chłopak w miejscowej szkole i domu

rodzinnym. Jak ustalili historycy Muzeum AK, pasją nastoletniego Józefa Pacygi było wykuwanie w kamieniu rozmaitych napisów, także patriotycznych.

Trzy lata po upadku powstania warszawskiego w oddalonej od stolicy o blisko 400 km Skawicy 16-letni wówczas Józef Pacyga wykuł wiersz, którym oddaje hołd walczącej Warszawie i jej mieszkańcom:

„1944 Warszawo! Ruszył na cię wał pancerny/
Runął deszcz ognistych bomb/
Dzieci twoje, naród wierny/
Bronił ciebie ząb za ząb”.

Przez niemal 80 lat dzieło mieszkańca Skawicy znane było jedynie miejscowym, popadając w zapomnienie. Omszały kamień Pod Mrażnicą i wyryte na nim litery zostały odkryte ponownie, a wydobyte na światło dzienne zostanie przywrócone społeczeństwu.

- Najpierw szukałem na własną rękę, po informacji telefonicznej, że coś takiego znajduje się w okolicy. Kiedy zobaczyłem ten kamień, oniemiałem – mówi Marek Bik, historyk Muzeum AK.

Kamień z wyrytym wierszem to niejedyny zapis historii w kamieniu wykonany ręką Józefa Pacygi. W miejscu nazywanym Na Zalesiu, tuż obok dzisiejszego Szlaku papieskiego, chłopiec wykuł na skale rysikiem zrobionym z końcówki kosy kilkanaście napisów upamiętniających ważne wydarzenia okresu wojny i okupacji, m.in. „Napad Niemców na Polskę 1.IX. 1939r. Kapitulacja Niemiec 8. V. 1945 r.”, „Zwycięstwo nigdy nie zapomnimy”, „Grunwald-1410-Berlin-1945”. Ręka nastolatka spod Zawoi wyryła także hasła: „Niech żyje Polska!” oraz kilka symboli, wśród których znalazły się m.in. krzyż i gałązka oliwna. Wykuta w 22 października 1943 roku swastyka wisząca na szubienicy podpisana została przez 12-letniego wówczas Józefa Pacygę imieniem i nazwiskiem.

- To nie są leśne ostępy, niedostępne dla ludzi, tuż obok przebiega Gibasowa Droga, którą Niemcy na pewno przechodzili wielokrotnie, np. idąc spalić schronisko na Hali Krupowej. Na pewno wykucie napisów w takim miejscu było ryzykownym działaniem. Zresztą te powstające po wojnie też groziły poważnymi konsekwencjami – dodaje Marek Bik. - Możemy mówić o świadectwie odwagi i patriotyzmu młodego chłopaka, który w ten sposób prowadził swoją walkę z okupantem.

Ostatni napis podpisany inicjałem Józefa Pacygi powstał w 1949 roku. Historycy trafili w pobliżu także na inne miejsca, w których w podobny sposób zapisane zostały ślady historii przez osoby, które zainspirował Pacyga, m.in. orzeł w koronie wzorowany na wizerunku godła z 50-groszowej monety.

- Byłem tam tylko raz w dzieciństwie, choć okolicę odwiedzałem często w dzieciństwie i jako dorosły człowiek – wspominał syn Józefa Pacygi, Krzysztof. - Ojciec pokazał mi ten głaz, ale mało mówił na ten temat. Trudno więc mówić dziś o motywach, które kierowały 12-latką, ale z tego jaki ojciec był jako dorosły człowiek, mogę przypuszczać, że kierował nim patriotyzm. Był chory na Polskę, pielęgnował ją w sobie, ale nie narzucał nikomu swoich poglądów, a nieraz dyskutowaliśmy na te tematy. Ojciec bardzo przeżywał Powstanie Warszawskie i Katyń w takim kontekście, że dziś nie można o tym mówić, ale są to jedne z najważniejszych wydarzeń tego okresu naszej historii. Na pewno było to dla niego ważne już w okresie nastoletnim, skoro podjął się takiego niebezpiecznego wysiłku – za to przecież groziła śmierć albo z rąk niemieckiego okupanta albo UB. Myślę, że robił to z potrzeby serca.

W czerwcu tego roku płyta skalna z wierszem została oczyszczona i poddana konserwacji. Historię powstania wiersza poświęconego Powstaniu Warszawskiemu i jego odnalezienia można bliżej poznać w Muzeum AK.

Kraków uczci rocznicę wybuchu Powstania Warszawskiego

Tradycyjnie o godz. 17.00 w wielu miastach zawyją syreny. W godzinę W alarm odezwie się także w Krakowie, który obchody 80. rocznicy wybuchu powstania uczci m.in. zapaleniem znicza podczas oficjalnych uroczystości odbywających się na placu Matejki. Z okazji rocznicy podświetlone zostaną: kładka o. Bernatka, estakada Lipska-Wielicka, TAURON Arena Kraków oraz wieża telewizyjna na Krzemionkach firmy Emitel.

Poza wspomnianą wystawą Muzeum AK 80. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego poświęci także szereg innych wydarzeń, wśród których znalazły się m.in. spacer historyczny po Cmentarzu Rakowickim śladem powstańczych grobów (5.08, godz. 12.00), przedstawienie teatralne „Kobiety`44” (10.08, godz. 18.00), plenerowe warsztaty historyczne „80. rocznica Akcji Burza w Małopolsce” (27.08-26.09), wystawa „31. i 34. Dywizjon SAAF a Powstanie Warszawskie w 80 rocznicę” (2-28.08). Do 2 października potrwa w Muzeum AK wystawa poświęcona poetom podziemia „Słowo i czyn”, przedstawiająca sylwetki: Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Tadeusza Gajcego, Zbigniewa Herberta, Andrzeja Trzebińskiego, Zygmunta Rumla i Jerzego Szewczyka i ich twórczość.

W Muzeum Manggha można będzie zobaczyć pierwszy film poświęcony Powstaniu Warszawskiemu – słynny „Kanał” Andrzeja Wajdy (godz. 18.00). Inicjatorką projekcji jest Krystyna Zachwatowicz-Wajda - łączniczka z powstania warszawskiego i prezeska Fundacji Kyoto-Kraków, która weźmie udział w wydarzeniu. Wstęp na seans jest wolny.

Rocznicę wybuchu powstania uczci także Muzeum Lotnictwa. 1 sierpnia, od godz. 16.00 wstęp do muzeum będzie bezpłatny. Na gości chcących uhonorować pamięć powstańców i lotników niosących im pomoc czeka ciekawy program merytoryczny, przybliżający skalę i stopień skomplikowania operacji lotniczych niosących pomoc walczącej Warszawie.

<https://krakow.naszemiasto.pl/niezwykle-znalezisko-w-lasach-kolo-zawoi-upamietniajace/ar/c1-9764575>